

Călin CĂLIMAN

DaKINO 18 și filmul politic

Abstract

Some considerations on "political cinema" inspired by the selection of the 18th edition of Dakino Film Festival.

Iată că Festivalul „DaKINO”, „festivalul internațional de film al Bucureștiului”, cum i se spune astăzi, inițiat de Dan Chișu curând după revoluția română din decembrie '89, a ajuns la ediția a 18-a, dedicată filmului politic. Organizatorii își precizează intențiile în catalogul manifestării: „17 ediții... am simțit nevoia unei schimbări. Am ținut să păstrăm tradiția competiției pentru scurtmetrajele de ficțiune și filmele documentare – care au constituit faima celui mai longeviv festival al Bucureștiului – dar am dorit mai mult. Am vrut să arătăm că DaKINO – ajuns la vârsta majoratului – are o conștiință politică și că poate deveni o platformă în care problemele lumii în care trăim să dialogheze cu voi, spectatorii, care ați crescut o dată cu el”. Și așa adăuga, aici, completările programatice mărturisite de președintele Fundației „DaKINO” Dan Chișu: „După 18 ani de «cuvinte înainte» cred că nu mai am mare lucru de spus. Am mulțumit celor fără de care

acest eveniment nu ar fi fost posibil, sponsorilor, instituțiilor de stat care de câțiva ani sprijină evenimentul, partenerilor tradiționali, dar și celor care emoțional se implică an de an. De ce există DaKINO? Poate pentru că a fost primul? Sau poate pentru că multă vreme a fost singurul? Acum există multe festivaluri în România – TIFF, Anonimul, Next, Anim'est sau B-EST. Deci de asta nu mai ducem lipsă. Poate de asta DaKINO frizează/atinge politicul. Pentru că suntem guvernați de politic, în anul alegerilor, în luna lor, ba chiar în săptămâna lor. Așa că alege varianta cinematografică a acestei stări de fapt. Criza mondială, primul președinte american de culoare, alegeri sau greve generale? Sau filme!”. Prin forța lucrurilor, dominanta festivalului fiind filmele politice (îndeobște filme documentare), comentariul meu va fi axat pe această direcție principală, fapt datorat și condițiilor tehnice concrete ale manifestării (fiind vorba de vizionări paralele, am optat

prioritar pentru documentarele din program, drept pentru care mă voi rezuma, nu o dată, la relatări strict informative privind filmele de ficțiune). Deloc întâmplător, festivalul – care și-a găsit o „casă” nouă, câteva săli moderne, cu tehnică digitală, din recent inauguratul „Liberty Center” bucureștean – a rezervat spații de vizionare mai ample filmelor documentare. Cât despre juri, acela pentru filme documentare a avut șapte membri (scriitorul Mircea Cărtărescu – președinte –, publicistul italian Giorgio Piccarelli, producătoarea americană Danielle Di Giacomo, actrița Maria Dinulescu, compozitorul Petru Mărgineanu, cineasta Maddalena Mayneri, jurnalistul și criticul francez Leo Soesanto), iar cel pentru scurtmetraje de ficțiune doar trei (cineastul francez Nicolas Engel, documentaristul englez Simon Ellis și jurnalistul Andrei Crețulescu). Înainte, însă, de a parcurge opțiunile juriilor, m-aș referi la „seara de deschidere” a Festivalului, o seară cinematografică mem-

orabilă, cu două documentare (de mediu și lung metraj) pe care le consider evenimentuale, atât prin prisma semnificațiilor politice, cât și a celor estetice.

Festivalul a început cu filmul *Generation 68* de Simon Brook, în prezența autorului, nimeni altul decât fiul regizorului Peter Brook. Documentarul acesta de metraj mediu este un montaj alert de secvențe reprezentative ale mișcărilor de stradă din Franța și Germania, din Statele Unite ale Americii și Cehoslovacia în anul revoluționar 1968, constituind nu numai o „cronică” detaliată a evenimentelor petrecute atunci (stabilindu-se influențe directe între mișcările înflorate ale tinerilor hippies americani și acțiunile dure de protest ale studenților francezi), cu comentarii pertinente ale unor analiști de astăzi, ci și un motiv de reflecție pentru tineretul contemporan căruia i se propune să tragă învățăminte din lecțiile istoriei. O încântare a fost documentarul de lung metraj *Maradona by Kusturica* de Emir Kusturica, în care dialoghează două mari personalități ale timpului nostru. Ilustrul cineast sârb s-a întâlnit de câteva ori cu ilustrul fotbalist argentinian, la Mar del Plata, în Serbia sau pe diferite stadioane ale lumii (filmul conținând și un „album” de goluri senzaționale ale jucătorului devenit legendă). Dar filmul nu își propune doar „biografia” unui uriaș fotbalist, avem de a face cu con-

fruntarea a două lumi, două universuri filosofice și morale, două moduri de a privi și gândi viața, care nu o dată se intersectează, se suprapun sau se juxtapun. Maradona își mărturisește deschis, fără ocolișuri, crezul său de viață și implicațiile politice ale acestuia (ura împotriva imperialismului american, „săgețile” împotriva monarhilor britanici – corelate cu „golul secolului”, înscris de Argentina lui Maradona, contra Angliei, la „mondiale” –, amicitia cu Fidel Castro), regretele profunde față de propriile abateri morale (perioada nefastă a consumului de cocaină), speranța neostenită într-o viață mai bună pe continentul sud-american. Se simte puternic, văzând acest film, nu numai ce complex și seducător este personajul lui Maradona, ci și ce mare, complex și seducător este cineastul Emir Kusturica, al cărui film este, totodată, un superb gest de prietenie.

Cele două jurii au stabilit un palmares destul de sobru al festivalului, cu nu prea multe premii, acordate în gala de închidere, desfășurată la cinematograful bucureștean „Pro”, și prezentată de Mihaela Rădulescu (în timp ce gala inaugurală fusese prezentată de actrița Manuela Hărăbor). Premiul pentru „cel mai bun scurtmetraj” a revenit filmului *The Counterpart*, un film maghiar, semnat de Laszlo Nemes. Filmul a fost turnat în România, și este axat pe reîntâlnirea a doi vechi prieteni, în vremuri grele. La secțiunea scurtmetrajelor de

ficțiune au mai fost acordate două distincții: o mențiune specială a fost acordată filmului *Joi* de Hadrian Marcu, absolvent al Universității „Media” și regizor secund la filmul *Hârtia va fi albastră* de Radu Muntean, iar premiul „Alexandru Tatos” (o inițiativă binevenită) a revenit filmului *Dead End*, în regia lui Samuel Tilman (Belgia), analiza psihologică a unei despărțiri sentimentale. Trofeul „DaKINO” pentru cel mai bun film documentar a revenit producției germane *Five Lives in Iran*, în regia unui cineast de origine iraniană, Mohammad Farokhmanesh, o dezbatere privitoare la viața de fiecare zi în țara devenită, în ultimii ani, o mare putere cinematografică a lumii. Premiul Special al Juriului a fost acordat unui film realizat în Serbia, *Journey of a Red Fridge* de Lucian Muntean și Natașa Stanković, povestea unui tânăr de 17 ani și a călătoriei sale exotice, în zona Hymalaiei. Filmul *Ciobanul zburător* de Cătălin Mușat – un cineast de 30 de ani care a absolvit regia de film la U.N.A.T.C. – a obținut o mențiune specială. Un premiu special „pentru cel mai inovativ” documentar a fost acordat producției *Lost World*, de Gyula Nemes din Ungaria, povestea unui „peisaj uitat” din centrul Budapestei. Un premiu special „Alexandru Sahia” (un semn că acest studio cinematografic, altădată prolific, continuă să existe, cel puțin pe hârtie), premiu acordat celui mai bun regizor de

documentar, a revenit lui Matan Yair din Israel, pentru *It Is Written in Your ID That I am Your Father*.

Pe lângă competiția propriu-zisă, festivalul a cuprins și câteva secțiuni paralele, bogate în filme importante. Un comentariu de presă menționa, în timpul desfășurării festivalului, că „La semaine de la Critique” s-a mutat, anul acesta, de la Cannes la București: efectiv, un program paralel al Festivalului, „Carte blanche”, a fost dedicat unor filme care au atras atenția în programul de la Cannes, printre care *La copie de Coralie* de Nicolas Enger (Franța), *A espera* de Fernanda Teixeira (Brazilia), animațiile *Ergo* de Géza M. Toth (Ungaria) și *Skhizein* de Jérémy Clapin (Franța), *Next Floor* de Denis Villeneuve (Canada), *Nosebleed* de Jeff Vespa (S.U.A.), *Les paradis perdus* de Hélien Cisterne (Franța), *Young Man Falling* de Martin De Thursh (Danemarca), *Mi vida dentro* de Lucia Gaja și *Desierto adentro* de Rodrigo Plá (Mexic). Programul special de filme politice, gândit pentru acest festival, „Filmele lor, lumea tuturor”, a cuprins filme precum *PA RA DA* de Marco Pontecorvo (o coproducție italo-franco-română, de fapt o ficțiune bazată pe date documentare, despre un clown franco-algerian, venit în România, prin anul 1992, unde, cu copii ai străzii, crează o trupă de circ, care continuă să circule prin Europa), documentarele *Secresy* de Peter Galison și Robb Moss

(S.U.A.), *La forteresse* de Fernand Melgar (Elveția), *Videograme dintr-o Revoluție* de Andrei Ujică și Harun Farocki (producție germană), filmele iraniene *The Land of Legends* de Rahim Zabihi (de fapt o coproducție, cu Kurdistanul și Germania) și *Unfinished Stories* de Pourya Azarbayjani, ficțiunile *Dioses* de Josué Mendez (o coproducție peruano-argentiniano-franco-germană), *Curierul* de Karen Shahnarov (Rusia) și documentarul-ficțiune *24 City* de Jia Zanghe (China-Hong Kong-Japonia). Un alt program cu implicații politice, „Polonia comunistă” a fost alcătuit din remarcabile documentare ale unui cineast de prim rang, Krzysztof Kieslowski, în timp ce secțiunea „Black Community” (prilejuită, evident, de alegerea primului președinte de culoare din Statele Unite ale Americii) a cuprins câteva repere din istoria cinematografului american.

Doar câteva cuvinte în plus, despre unele filme ale competiției care n-au încăput în palmares sau despre anumite proiecții din programele paralele. Printre filmele documentare românești s-a numărat și *Nunți, muzici și casete video* de Tudor Giurgiu. Tînărul regizor are merite de adevărat descoperitor, el aduce pe ecran o lume practic necunoscută de marele public, aceea a „cineștilor” și fotografilor specializați în filmarea (și fotografierea) nunților. Este vorba despre un seducător și palpitant uni-

vers cinematografic insolit, din care nu lipsește Kitch-ul, dar în care aflăm și canoane, inventivitate, speculații și iluzii sentimentale. Există un binevenit „simț al măsurii” în filmul lui Tudor Giurgiu, care susține aplicat surprinzătoarea „descoperire” cinematografică. Un cuvânt în plus și despre lungmetrajul *24 City* de Jia Zanghe, povestea unui oraș din China, Chengdu, istorisită de locuitorii săi, al căror destin s-a împletit, de-a lungul anilor, cu acela al unei mari fabrici aflată, azi, în demolare, pentru a face loc unui luxos complex de apartamente, numit „24 City”. Implicată în povestea nu lipsită de dramatism a orașului și a locuitorilor săi este și una dintre cele mai reprezentative actrițe ale Chinei contemporane (pe care o știm din câteva capodopere), Joan Chen. În încheiere, tot foarte pe scurt, despre filmul din seara de închidere, *Vizita orchestrei*, de Eran Kolirin (coproducție israeliano-franceză), povestea unei orchestre egiptene, ajunsă – dintr-o încurcătură – într-o localitate israeliană din deșert, unde fraternizează cu localnicii. Regizorul tratează relațiile dintre cele două popoare cu armele comediei, filmul este o comedie „liniștită”, cu numeroase distincții internaționale la activ. L-aș lăsa să vorbească, în final, pe regizor: „S-au făcut multe filme despre motivul pentru care nu există pace, dar puține care să se întrebe în primul rând de ce avem nevoie de pace”.